

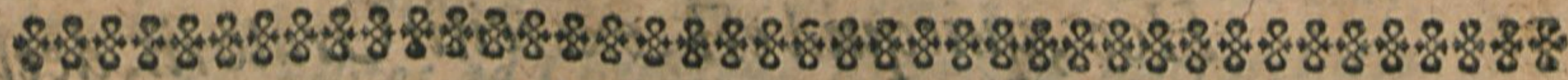
ORATIO
DE SENTENTIA
IN ARTICULO
DE SS. DOMINI
COENA,
Orthodoxorum, Confessione

Augustanæ *ἁγιωτικῆς* sic dictæ, addictorum,
Verâ,

ET
Heterodoxorum Calvinianorum,
Falsâ,

In inclyta VVittebergenſi Academia, & Collegiū
quidem FRIDERICI Auditorio majori die 10. Auguſti
Habita

ab
ANDREA ZACHERTO Stolp, Pom.
S S. Theolog. Studioſo.

WITTEBERGÆ

Ex Officinâ Typographicâ Auguſti Boreck.

ANNO ÆRÆ CHRISTIANÆ

M. DC. XXV.

VIRIS

*Nobilissimis, Amplissimis, Consultissimis, Prudentissimis,
Virtute, generis prosapia, dignitate & auctoritate,
Splendidissimis,*

Dn. VVOLFANGO PUTKAMERO	} Consulibus,
Dn. DANIELI GEERDEN	
Dn. GEORGIO PALBITZIO	
Dn. JOHANNI PRITZEN	} Camerariis,
Dn. CONRADO LEBUN	

Ceterisque

*Incluta Reipublica Patria Stolpernsis Senatoribus omnibus
dignissimis, laudatiss.*

Uti etiam

*Toti, Reipublicae ejusdem, Primario Mercatorum
collegio, vulg: Germ.*

Der Gewandtschneider Zunfft.

*Domini Patronis, Ervergetis, ac Promotoribus suis,
perpetuo debita observantia studio colendis,
Hoc, quicquid est, exercitii Oratorii, decla-
randa gratitudinis & conservanda benivo-
lentiae ergo*

D. D. D.

ANDREAS ZACHERTUS.

RECTOR ACADEMIÆ
WITTEBERGENSIS,

CONRADUS CARPZOVIVS,

J. U. D. & Profess. Publ.

CIVIBUS ACADEMICIS S.

*Vi dicendi artes vel superbe contem-
nunt, vel etiam ex finibus & agro Ecclesia-
rum scholarumq; exterminandas judicant;
na illi intelligendo faciunt, ut nunquam mu-
nera divina probe intellexisse videantur.
Annon hocce praeclaro dono Deus exornavit
Prophetas? quorum conciones sunt contexta ex flosculis afflan-
tibus suavem caelestis doctrinae odorem, tamq; efficaces, ut ab or-
co animas adflatas excitare & revocare, dareq; laetitiam sempi-
ternam queant. Quid dicam de gentium illo Doctore S. Aposto-
lo Paulo? Quod & ille non tantum acutus in disputando, sed
& facundus in dicendo fuerit, ex eo apparet, quod Festus eum
nimita literarum scientia & dicendi gravitate furere propemo-
dum contendit. Quid proferam de Origene, Chrystomo, Basi-
lio, Nazianzeno, Cypriano, Tertulliano, Augustino, Hierony-
mo, Arnobio, Lactantio, aliisq; compluribus, quos omnes e Rhe-
torum scholis politos ad Christianae Religionis interpretatio-
nem accessisse, & Oratoria facultatis beneficiò insignes evasisse
Theologos, constat? Taceo & alios viros disertissimos, qui nec
vi, nec ferro, aut potentia politica, sed sola dicendi facultate in-
structi*

structives maximas atq; necessarias, nec non Ecclesie & Reipubl.
valde utiles ac salutare gesserunt. Nec quisquam virorum do-
ctorum facile reperietur, qui hoc studium non summo opere com-
mendet, non miretur, non suspiciat; quo sane nihil dignitate pre-
stabilius, nihil amplitudine majus, nihil utilitate fructuosius:
quippè quo unico prestamus vel maximè feris, quod colloqui-
mur inter nos & animi sensa dicendo ac differendo exprimere va-
lemus. Hac ita pensiculus, & studii Oratorii fructum uberri-
mum atq; amplissimum animò suo contemplans juvenis pietate ac
doctrinà Ornatissimus, ANDREAS ZACHERTUS, Stolpensis
Pomeranus, SS. Theologiae & Philosophiæ studiosus, gnaveiter
ac sedulò cum Theologiâ conjunxit purioris & elegantioris litte-
raturæ studium, in q; eo ita progressus est, ut in publicum prodi-
re & declamando sese exercere, & Dnm. Professoribus diligen-
tiam suam comprobare hanc dubitaret. Itaq; Orationem de
COENA DOMINI non minùs piè quàm eruditè conscripsit,
quam hodiè hora IX. finita Concione Sacrà in acroasi majore
Collegii FRIDERICI recitaturus est. Si scire vultis, ea res bo-
nas & utiles continet: stylò verò partim didactiò constat: par-
tim Oratoriò. Decet enim, teste Aristotele, Orationem ipsis
rebus subjectis esse ἀνάλογον. Ceterum pietatis & elegantioris
literaturæ studiosos amanter hortamur & rogamus, ut recita-
tioni frequentes intersint, & juveni huic studiosissimo benivo-
las & attentas aures prebeant. P.P. IV. Eid. Sextil. anno
Epochæ Christianæ cto 1o CXXV.

NE

NE cui vestrum mirum videatur, Magnifice Dn. Rector, Viri admodum Reverendi, Amplifs. Consultifs. Experientifs. Clarifs. Excellentifs. Vosq; concives Academici, Genere, virtute & doctrinâ Nobilifs. Præstantifs. Ne, inquam, cui vestrum mirum videatur, si, me de hoc ad vos verba facere volentem loco, exalbescere, iustoque commoveri vehementius, animadvertatis. Non enim tantum, quæ singula, vel exercitatissimis metum incutere aliquem possunt, ea nunc me universa premunt; ingenii videlicet obstat tenuitas, loci perturbat amplitudo & auctoritas, auditorum denique ab instituto avocant virtus, doctrina, prudentia, nobilitas: Verum ita etiam me excruciat, sollicitat, turbat, ut quò me vertam, nesciam, materiæ ad dicendum in manus sumptæ SS. dignitas. De Cœna namque Domini dicturus, quæ fidei est articulus, ad rationis & intellectus nostri trutinam non appendendus, nec ad anticipatas opiniones, quibus dementati quidam sunt, prohibitu torquendus. Quorum illud facere consueverunt ii, qui sunt, veluti eleganter ab Augustino depinguntur, *homines à fide remoti, terrenis dediti, carnalibus occupati, qui nolunt credere aliquid, nisi ad quod corporis sui sensu quinq; partito perveniunt. In his quinq; sensibus, totius voluntatis sibi regulas ponunt: Non, inquit, credo ego, nisi quod video. Ecce quod novi! Ecce quod scio! Album est, nigrum est, sic & sic coloratum est; Novi, sentio, teneo, natura ipsa me docet; Non cogor credere, quod mihi non potes ostendere. Non dissimiles Naamano, (a) Sadducæis, (b) Capernaitis. (c) Hoc verò hæreticorum est & fanaticorum, qui non observant regulam, ab Hilario, (d) scripturæ lectori optimo datam; quòd is, dictorum intelligentiam expectare ex dictis potius, quàm importare, & reserere magis quàm adferre, neq; cogere, id videri dictis contineri, quod ante lectionem præsumserit intelligendum, debeat.* De Cœnâ Domini dicturus, quæ ingenium acutum, tersum, liberrimum efflagitat. Plurimæ namque & gravissimæ quidem, exstant.

Aug. serm.
35. de verb.
Dom.

a. 2. Reg. 5.

v. 11.

b. Matth.

22. v. 25.

c. Job. 6.

v. 52.

d. Hilar. l.

1. de Trinit.

tant. p. 7.

A 3

extant & moventur de eâ controversiæ; Reperiuntur figmenta,
Job. Wol- pigmenta, deliramenta, *cœnam in figuram transformantium*, Ma-
der. hare- nichæorum, Zwinglianorum, Calvinianorum, Photiniano-
seolog. m. rum & cæterorum; Reperiuntur somnia & deliria, *transubstan-*
p. 142. seq. *fiationem defendentium*, Marcitarum ac Papistarum; Reperiun-
tur denique nugæ & blasphemiæ, *cœnam extenuantium eâq; abu-*
tentium, Saturninorum, Basilidianorum, Valentinianorum,
Marcosiorum, Severianorum, Basalianorum, Armeniorum,
Paulicianorum, Messalianorum, Archonticorum, Mani-
chæorum, Audianorum, Pontificiorum & aliorum: Mar-
cionitarum, item, Encratitarum, Similitarum, Artorytarum,
Ophytarum, Montanistarum, Capernaitarum; & dolor heu!
quis quæso omnes omnium errores, SS. de Domini Cœnâ con-
ceptos, propalatos, propagatos, propugnatos, nominabit, enu-
merabit, trutinabit, pensiculabit. Quia tamen talis Cœna Do-
mini est materia, in quâ oratio deesse nemini potest, quâ ad di-
cendum uberius, ad agendum copiosius, ad studia nostra ac-
commodatior, huic verò loco convenientior, nostroque ordine
dignior, reperiri poterit nulla, audebo aliquid de eâ differere;
atque ideo in primis audebo, siquidem non rationem, in divinis
& spiritualibus omnis omnino luminis orbam & planè cœcam;
Sed doctorem ac ductorem Spiritum S. in verbo suo, codice
comprehenso sacro, præsertim autem verba institutionis, *καὶ
πὸ δας* sequi, est animus. Quapropter persuasissimum mihi ha-
beo, à vobis, pro eâ, quâ estis prudentiâ & humanitate præditi,
plus conatui honesto ac præclaro, quàm nescio cuius perfectio-
nis expectationi, tributum; quem se probare vobis, & ad elo-
quentiæ contendere laudem intelligatis, porrectâ vestrâ dextrâ
sustentatum potiùs, quàm severitate vel gradu prohibitum vel
deturbatum; ac denique non à quo, aut de quo, sed unde dica-
tur, cogitatum iri. Non autem Oratorio stylo, sed exiguo filo de
Orthodoxorum, Confessioni Augustanæ *ἑνωσιως* sic dictæ, addi-
ctorum, in hoc de SS. Cœna articulo, sententiæ veritate, priùs
agam: Deinde Heterodoxorum Calvinianorum, in eodem fal-
sitate, quædam illorum argumentorum allegando, allegato-
rum pondera examinando, examinerum futilitatem demon-
strando, detegam. Priùs verò quàm è portu egressus, vela dare
inci-

1. Cor. 2.
v. 14.

Propos.
bimemb.

incipiam, atque ulterius provehar, à vobis Auditores, quâ par est animi submissione atque observantiâ, quantis & qualibus possum, precibus contendo, ut eodem quò hætenùs vestræ benevolentia, amoris favorabilis & favoris amabilis Zephyro, auscultando afflastis alios, me quoque haud gravatim affletis, eodemque afflatò tenuitatem meam sublevetis, quo oratio mea, quem sibi proposuit portum, faciliùs & feliciùs assequatur.

Orthodoxi, Confessione Augustanæ *ἡνωσίως* sic dictæ ad dicti, de SS. Domini Cænâ, (quæ *εὐχαριστία* Tertulliano, (a) Nazianzeno, (b) Irenæo, (c) & cæteris: *συναξις* & *συναξίως* *μυστήριον* Dionysio, (d) & Epiphanio; (e) *Medicina* Ambrosio; (f) Atque, plurima ut alia, tum in scripturis sacris usurpata, tum à Patribus adhibita, silentii involvam pallio, nomina, *viaticum saluberrimum*, *redemptionis pretium*, *redemptoris monumentum*, & *redempti munimentum* Augustino, (g) dicta, quod sentiunt, palàm proponunt, summâ constantiâ defendunt, nihil falsitatis alere, plus quàm Achilleis, Samsonem etiam in omni suâ fortitudine superantibus argumentis, ab *Efficiente*, *Materiali*, *Formali*, & *Finali institutionis in verbis expressâ causâ*, petitis ac desumptis, ad oculum demonstrare omni absque labore possumus. Quotus enim quisque vestrùm non ipse videt, Orthodoxos, suâ sententiâ, respicere efficientis sive instituentis Majestatem, agnoscere materiæ integritatem, defendere formam, sive actionis, verbo Dei circa materiâ hujus Sacramenti determinatæ, qualitatem, astruere deniq; finem illius legitimum, sive utilitatem. (h) Majestatem Efficientis sive instituentis Christi respiciunt Orthodoxi, agnoscendo & rectissimè quidem agnoscendo, institutum hoc esse sacramentum, non à sanctorum Patriarcharum, Prophetarum aut Apostolorum, non à Principum, Regum, Imperatorum, non ab Angelorum aut Archangelorum ullo, quocunq; etiam nomine veniat; sed, quod ore ac tenore uno, quatuor in descriptione hujus Testamenti Notarii, instar fundamenti, petrae, & capitis anguli, primo statim loco ponunt, à Domino nostro Jesu Christo, *Rege Regum & Domino Dominantium*; Qui *Jehovah*, distinctis ac diversis in Mosis, Prophetarum & Psalmorum locis, insignitur; Et Dominus est, *essentiam atq; vitam à se ipso habens,*

1. *Sententia Orthodoxorum Veritas.*
ade pudic.
ex I. Cor.
II. v. 26.
b. 5. Orat.
in funere patrū.
c. l. 4. c. 34.
p. 263.
d. de Eccl.
Hierarch.
c. 3.
e. cont. heres. p. 466.
ex I. Cor.
10. v. 20.
f. lib. de Sacram.
g. l. de visit. infirm.
h. Cōfirm.
i. Efficientis sive instituentis Majestas.
I. Tim. 6.
v. 15.
Rom. 4.
v. 17.

omni

*omni spiritum ducenti vitalem, esse & vivere concedens, non existenti, ut
 existat, unicò verbò dicens. Qui in cœnæ institutione, fide dignissi-
 mis quatuor istis crede si voluerimus Notariis, accepto pani &
 calici benedixit, & de eo, notatu cū primis dignum, dixit. Quod
 benedicere (Lucæ enim εὐχαρισήσας, explicat Matthæus, Mar-
 cus & S. Paulus per εὐλογίσας) non tantum est, optima quæque
 cuiquam precari, sed reverâ & ipsò factò, omnia bonorum ge-
 nera offerre, ac in quendam conferre. Affirmat id ipsum Mega-
 lander Lutherus, hunc explicando in modum: Deo benedicente,
 dicere & facere unum omnino idemq; sunt, juxta illud psalmi; Dixit &
 factum est. Et cur non factam Domini in cœnâ benedictionem,
 maximi esse momenti concederemus, ne quidem hiscentes con-
 tra aut mussitantes? Satis n. & plus satis cuivis constat, hominum
 tantum hominum, tam preces quàm imprecationes, sapi-
 fimè haud fuisse inanes aut irritas. Isaac ex Esavo filio natu maxi-
 mo quærens, qui igitur ille (Jacobum filium natu minimū sed in-
 cognitum putabat) qui dudum captā venationem attulit mihi, & com-
 edi ex omnibus, ante tuum ad me adventum, benedixitq; ei? & erit be-
 nedictus, inquit. Balac, Moabitarum Rex, per legatos suos Bi-
 leanum sic allocutus: Novi, quòd benedictus sit, cui benedixeris, &
 maledictus in quem maledicta congesseris. De ratificatâ imprecatio-
 ne, sapientiæ divinæ Syracides hunc in tenorem scriptum reli-
 quit: Destruit non exstruit domos liberorum maledictio matris. Elisæo
 nomine in Domini, pueris ridentibus, subsannantibus, claman-
 tibus, ascende calve, calve ascende, imprecante, non multo post
 tempore, duo vicinâ e sylvâ egressi ursi, duo & quadraginta puerorum
 apprehenderunt, apprehensos magno dolore, ac omni procul dubio clamo-
 re, discerperunt, laceraverunt. Casarea in Cappadociâ, scæmina & ge-
 nere & divitiis illustris, cum numerosam haberet prolem, septem filios &
 tres filias, horrendas ex indignatione in eos execrationes evomit, proti-
 nusq; divina se exeruit vindicta. Nam, omnes simul, toto tempore, hor-
 rore & tremore concussi, gravem imprecationis pœnam, miseri sustinē-
 re, matrisq; horrendum & triste, divinæ vindictæ exemplum & spectacu-
 lum, præbère. Nec minus triste & horrendum exemplum, re-
 fert Casarijus, de parentibus, qui cū frequenter filio suo imprecaren-
 tur, ut à diabolo auferretur, tandem filius eorum à Satana arreptus &
 abductus*

Matt. 26.

v. 26.

Marc. 14.

v. 22.

Luc 22.

v. 19.

1. Cor. 11.

v. 13.

Luth. tom.

4. f. 136.

Pf 33. v. 9.

Gen. 27.

v. 33.

Num. 22.

v. 6.

Syr. 3. v. 11.

2. Reg. 2.

v. 23. seqq.

Discip. de

temp. serm

14.

Serm. 24.

abductus est; nec unquam eorum oculis redditus. Humana itaque cum
 benedictio ponderis sapissimè sit maximi, & sine suo non de-
 fraudetur, quid obstat quin veriùs, imò verissimè, de illâ id asse-
 veremus benedictione, quam ipse protulit ac dixit *Ἰεσὺς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ*
Deus-homo, Homo-Deus, qui non est homo, ut Num. 23.
mentiatur, nec filius hominis, ut pœnitentiâ ducatur; haud quicquam v. 19.
diceret, quod non faceret, haud promitteret, cui promisso non staret. Ab
eo cui benedictum, in æternas æternarum æternitatum æternitates bene-
dictum. Dicente Propheta Regio & Rege Prophetico, Davide. I. Par. 18.
 Testis etiam hujus est rei, benedictio, Domini primis nostris pa- v. 27.
 rentibus benedicentis, dicendo: *Crescite & multiplicamini & re-*
plete terram; quæ certè in hodiernum usque diem, in humani Gen. 1. v. 28
 multiplicatione generis, vigorem & valorem suum, factum te- Luc. 17.
 ctum obtinuit, obtinet, & ad mundusque finem obtinebit. Un- v. 26.
 de, os verè aureum, Chrysostomus: *Sicut illa vox, crescite & mul-* Chrysostr.
tiplicamini &c. Semel quidem dicta est, sed omni tempore sentit esse- Homil. 30.
ctum, ad generationem operante naturâ: Ita & vox illa, Hoc est corpus de prodit.
meum, Hic est sanguis meus, semel quidem dicta est, sed per omnes mensas Jude,
Ecclesie, usq; in hodiernum diem, sacramento præstat firmitatem. Et tom. 5.
 benedicere Domini, ut dignius hominis cujusvis potentissimi, p. 85.
 præstantissimi, benedicere, modo haud impari, dicere quoque
 ejusdem, longis (ut ferunt) parasangis, excedit dicere huma-
 num. Ipse enim dixit & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt, ut Ps. 33. v. 9.
 viri, Deo maximè placentis, Deumque animitus diligentis, ex
 quo, vir secundum cor Domini dictus, utar verbis. Quorum in
 explicatione, tertius ille Elias, in hæc erumpit verba: *O ter &* Lutherus.
amplius beatum illum, qui hoc, ipse dixit, memoriæ suæ impresserit firmis-
sime, impressum observaverit diligentissimè, observatum amaverit arden-
tissimè. Philosophi Samii, Mnesarchi, annulorum sculptoris fi-
 lii, hominis Ethnici (Pythagoram intelligite) discipuli, tantum Pythagore
 ac talem, doctrinæ & sapientiæ Magistri sui, præbebant assen-
 sum, ut ulteriore neglectâ inquisitione, rata crederent omnia,
 quæcunque diceret ac doceret. Quotiescunque etiam, aut alios
 doctrinæ non vulgaris homines, erroris eum arguentes, audi-
 rent, aut sollicitati ab aliis, dogmatis ut rationem redderent, ni-

B

hil

Johan. 3.
v. 2.

Joh. 14.
v. 6.

Tit. 1. v. 2.

Es. 46. v. 12

Col. 2. v. 3.

1. Cor. 1.

v. 30.

Luc. 1. v. 37

Bernhard.
hom. 4. in
land. virg.
matris.

Bulling.
in verba

Joh. 2. v. 7

haurite
nunc &
ferte Ar-
chitricli-
no.

Ambros.
lib. 4. de
Sacram.

c. 5. t. 9.
f. 377.

August. 2.

Epist. ad
Voluntian.

2. Materie
integritas.

nihil regesserunt & responderunt aliud, quam *αὐτὸς ἔφα*, agnoscentes & reputantes eum Præceptorem suum & Magistrum, omni in doctrinæ genere exercitatissimum, certissimum, fide dignissimum esse, cui errare impossibile. Quanto verò magis Domini nostri Jesu Christi dictis, fidē nos adhibeamus, nec vel *ἄν* contradicamus? Ipse n. *filius est Dei, qui à Deo venit Magister*. De eo longè veriùs atq; de Pythagora dici potest: *Ipse dixit*, nulla ergò dubitandi ansa reliqua; quippe, qui non verus aut verissimus tantum, sed *ipsa etiam est veritas: Mentiri nescit: Quod dicit efficit, quod cogitat creat*: Ipso inter natos mulierum, sapientiā majore nullus, sed *æterna, æterni Dei Patris, est sapientia ipsa, in eo, omnes sapientiæ & cognitionis absconditi thesauri: Ipse nobis à Deo sapientia factus*. Ipsiùs etiam potentia, nullis cancellis aut limitibus ac finibus certis circumscripta, definita: Consilium & auxilium penes eum, omne, ita ut velle & posse ejus, nihil impedire valeat. *Non est ei impossibile omne verbum*. Et quale quidem verbum impossibile illi, qui *omnia verbo fecit*, ut rectè Bernardus inquit: Et post pauca: *Apud Deum nec verbum disidet ab intentione, quia veritas est, nec factum à verbo, quia omnipotentia est, nec modus à facto, quia sapientia est*; Igitur non potuit esse apud Deum impossibile, omne verbum. Item: *Multum interest inter loqui & facere, sed apud homines, non apud Deum: soli Deo idem est facere, quod loqui, & idem loqui, quod velle*. Hinc Bullingerus etiam, Christi licet majestatis osorum & roso- rum non postremus: *Christi velle dicere est, & dicere velle*. Tantum igitur abest, ut respectu efficientis falsi quicquam contineat Orthodoxorum de Cœnâ SS. sententia, ut potius verissima sit, à veritate ipsa dependens. Ipse Dominus Jesus Christus, inquit Ambrosius, *testificatur nobis, quòd corpus suum accipiamus & sanguinem, nunquid debemus de ejus fide & testificatione dubitare?* Cui astipulatur Augustinus, *ille, ajens, hoc dixit, cui nihil est impossibile, de suo corpore fecit quod voluit, considera autorem & tolle dubitationem*. Si verò materiæ SS. Cœnæ integritatem, altiori quis mentis indagine contempletur, nihil etiam profus reperiet, Orthodoxorum cur sententia falsitatis vel minimæ infimulanda sit. Judicet quicumque velit ac potest, an crimen falsi incurrant omnes illi, qui

qui credunt & asseverant, simul, in, cum, sub pane & vino, di-
 stribui, accipi, manducari, bibi, verum corpus & verum sangui-
 nem Christi. Annon panis quem frangimus, communicatio est corporis I. Cor. 10.
 Christi? poculum cui benedicimus, communicatio est sanguinis Christi? v. 16.
 Unde graviter monet, dicit ac docet Irenæus: panis, qui vocatio- Iren. l. 4. c.
 nem Dei in administratione S. Cœnæ percipit, non est communis panis, sed 34. p. 263.
 Eucharistia, ex duabus constans rebus, terrenâ scilicet & cœlesti. Annon
 ipse de pane Christus? Hoc est corpus meum: De calice autem
 Hic est Novum Testamentum in meo sanguine. Quis igitur obsecro
 hominum, tam rudis, hebes, omniumque rerum ignarus est?
 hoc qui non sentiat, intelligat, faterique cogatur? Non solum
 panem, sed cum, in, sub pane, manducari corpus Christi, & qui-
 dem verum, illud scilicet, quod pro nobis traditum; Nec so-
 lum vinum, sed cum, in, sub vino, bibi sanguinem Christi, iti-
 dem verum, illum videlicet, qui pro nobis effusus est, in remis- a. Aug. de
 sionem peccatorum. Quare Augustinus, (a) Hoc accipite, inquit, in Neoph.
 pane, quod pependit in cruce; Hoc accipite in calice, quod effusum est de b. Leo ser.
 Christi latere. Leo etiam, (b) Hoc, ait, ore sumitur, quod corde creditur, 6 de jejun.
 & frustra ab illis Amen respondetur, à quibus contra id, quod accipitur, 7. mens.
 disputatur. Paschasius quoque, (c) ô homo, dicit, quotiescunq; bibis hunc c. Pasch. de
 calicem, aut manducas hunc panem, non alium sanguinem te putes bi- corp. c. 44.
 bere, quam qui pro te & omnibus est effusus, neq; aliam carnem te putes d. Objectio
 manducare, quam quæ pro te & omnibus est tradita, & pependit in cru- de diavolice
 ce, quia sic veritas testatur; Hoc est corpus meum. (d) Sed κατὰ τὴν ἱε- verborum
 ροίαν, non autem κατὰ τὸ ἰσχυρὸν, inquis, intelligenda institutio- institutio-
 nis verba. Da demonstrandi: Verba Testamenti sunt, quod pa- nis.
 tet, quia Cœna Domini, sub forma Testamenti instituta; qua- Matt. 26.
 propter calix Eucharisticus vocatur Novum Testamentum in Christi v. 28.
 sanguine. Propriâ itaque & genuinâ in significatione accipien- Marc. 14.
 da, dictis literarum sacrarum, (e) testimoniis Patrum (f) legi- v. 24.
 bus Imperatorum pronuntiatis Jctorum & momentis ratio- Luc. 22.
 num, id comprobantibus, confirmantibus. Sic enim Jcti: Si v. 20.
 contrarium volebat testator, nulla erat difficultas, ita disponere. Verba 1. Cor. 11.
 testamenti diligenter consideranda sunt, ne dum nimis utamur circa hu- v. 12.
 jusmodi sensus subtilitate, judicia testantium defraudentur. Non est e. Gal. 2.
 receden- v. 15. &c.

B 2

L. Aug. in Ps. 21. &c. Vide Gerhard. Loc. Theol. Tom. 5. de S. Cœna p. 150. seq.

*recedendum à verbis Testatorum, quia talis praesumitur fuisse intentio, qua-
 lem verborum proprietates importat. Nisi de contraria legum mente eviden-
 ter constet, à propriâ verborum significatione non receditur. Et quæ
 sunt id genus alia Testatorum de testamentis dicta. Alius, præter
 verbalem, si esset verborum Cœnæ sensus, aliqua profectò, mi-
 nutissima quamvis, occurrerent vestigia, in aliquo Notariorum,
 quorum quatuor, non unus tantum, ut aliàs aliis in Testamen-
 tis usu venit, qui quæ à Spiritu S. creati, vocati, destinati, tem-
 poribus longè diversissimis, scriptis ea prodiderunt. Matthæus
 nimirum octavo, Marcus decimo, Lucas decimo quinto, & D.
 Paulus quarto & quinquagesimo, Domini post ascensionem an-
 no, Theophylacto fidem si adhibere voluerimus. Imò Chri-
 stus pro suâ immensurabili, impervestigabili, imperscrutabili
 sapientiâ, optimè novit, quâ ratione Testamentum suum for-
 mandum, ordinandum, explicandum esset. Num enim, inquit
 Lactantius, mentis & lingue artifex, disertè loqui non posset? imò ve-
 rò summâ providentiâ carere fuco voluit ea, quæ divina sunt, ut omnes
 intelligerent, quæ ipse omnibus loquebatur. Si aliud quippiam de hoc
 mysterio nos sentire voluisset, quàm literalis verborum sensus
 infert, facili negotio mentem suam clariùs exposuisset, absque
 sacramentorum etiam consilio. Rifu ne id circo an commi-
 seratione potiùs digna Calvinianorum caterva, sapientiâ suâ,
 DEI sapientiam non agnoscens, æternam tamen sapientiam,
 Christum, reformare, justificare, gubernare, non dubitans, nec
 erubescens; nimium sapiendo desipiens, ut præsumere sibi non
 vereatur, Deo præscribere, quid, quantumve possit, aut non
 possit; Christum quoque mendacii arguens, cum tamen impossi-
 bile plane, eum ut verum Deum, falsa proferre posse; ille haut qua-
 quam verba mutat sua, velut de se ipso testatur ipse: Dominus, in-
 quiens, sum, qui non mentior; Non mutabo quod processit ex ore meo.
 Nec est, quòd ideo verum ac realem corporis & sanguinis Do-
 mini in Cœnâ præsentiam negare, aut in dubium vocare quis
 velit, siquidem modus præsentia illius penitus incognitus; cum
 enim Deus operatur (quæ Cyrilli sunt verba) non quæramus quomo-
 do, sed operis sui viam & scientiam ipsi soli concedamus. Ipsius est nosse,
 inquit,*

*d. Theoph.
 in Matt.
 fol. 1.*

*Lactant.
 lib. 6. insti.
 c. 21.*

*1. Cor. 1.
 v. 21.*

*Matth. 11.
 v. 19.*

Heb. 6. v. 18

Esa. 31. v. 2.

Mal. 3. v. 6.

Psal. 89.

v. 35.

*Occupat.
 incognit.
 mod. præ-
 sent.*

remus, trutinemus, ponderemus, numque contra eam peccatum quoddam, ut merito à veritate alieni audiri queant, committant Orthodoxi? investigemus. Verum enim verò, ita comparata est eî, ut, sive *δόσις*, actionem nimirum dispensantis, sive *λήψις*, actionem scilicet communicantis respiciamus, nihil contra Domini nostri institutum doceri & agi animadvertamus. Dispensans namque panem accipit & vinum, acceptum à communi separat usu, separatum ad sacramentalem destinat usum, sic destinato benedicit, eumque consecrat, benedictum & consecratum communicantes inter distribuit, & manducandum eis ac bibendum porrigit. Non autem frangit. Neque id de necessitate aut essentiâ sacramenti est: Distributio quidem necessaria, modus verò distributionis indifferens est. Nec quicquam interest, sive vel ante vel inter distributionem, cultro panis secetur, sive digito frangatur, sive alio quocunque modo ad distributionem præparetur; quia utrobique finem assequitur suum, modò ideo frangatur, ut inter communicantes distribuatur. Dominum nostrum quod concernit, cur ipse panem fregerit, satis evidens est, siquidem pro more regionis & panis id factum, & instrumenta mensalia, quæ nostro hoc seculo apud nos in usu sunt, incognita adhuc, nec inventa fuerint. *Judeis* enim, ut scribit Bucanus, (a) *qui non ita spissis ut nos, sed latis & minus crassis panibus utebantur, mos fuit, sumptionem cibi, non à panis scissione, sed fractione inchoare.* Et fuit *fractio panis*, ut ait Aretius, (b) *adhuc in usu tempore Christi, tam in convictu, quàm aliàs in Eleemosynis, ratio viderur esse, quòd Hebræi semper sint usi panibus latis & minus crassis, qui commodius frangerentur, quàm scinderentur.* Gentium ille doctor, Tharsensis Apostolus, fractionis mentionem faciens, (c) *distributionem intelligit: Frangere namque SS. scripturæ, phrasi Hebræâ, quandoque est distribuere, ut patet ex isto Esaiæ: (d) Frange esurienti panem tuum.* Nihil itaque in actione dispensantis desiderari potest. Communicans etiam in sumptione contra Christi mandatum non peccat; accipit enim è manu ministri panem, qui *κοινωνία* corporis est Christi, & vinum, quod *κοινωνία* sanguinis est Christi; Acceptum manducat & bibit, non naturaliter, nec spiritualiter tantum sed sacramentaliter. Non illud; Eam

i. Actio dispensantis.

Object. de fractione.

Occupat: Exempla Christi.

a. Buc. loc. 48. instit. q. 1.

b. Aret. par. 1. probl. 82. p. 998.

Confer Baroniū tom. 1. annal. p. 702. seq.

c. 1. Cor. 10. 7. 7.

d. Es. 58. v. 7.

2. Actio communicantis.

Eam quia opinionem Capernaitæ à Christo damnati foverunt : *Joh. 6. v. 53.*
 Non istud, quia idcirco cœnæ institutione opus non fuisset, cum corpus & sanguis Christi sine pane, omnibus cum ejus beneficiis, per se & immediatè, cœnam extra SS. percipi possint, ipso docente Domino: Sed hoc, id enim, quòd scilicet unico & indivulso in sacramento, vi institutionis Christi, panis & corpus, vinum & sanguis ejus, simul ore manducentur ac bibantur mysticè, per & propter unionem sacramentalem, requirunt verba institutionis, clara, aperta, rotunda, à testatore veraci, sapienti, omnipotenti, prolata: Et secus si esset, vix ac ne vix quidem salvari posse videntur, à Paulo dicta; *indignos corporis & sanguinis Christi reos fieri.* Quapropter & Chrysostomus, *Non vulgarem, inquit, honorem consecutū est os nostrum, accipiens corpus Dominicum.* Item: *Quomodo comparebit ante tribunal Christi, qui labiis & manibus immundis ausit corpus ejus attingere?* Tacebo Augustinum, *Placuit Spiritui Sancto, scribebatem, ut in honorem tanti sacramenti, in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quàm ceteri cibi.* Nihil dicam de Theophilacti verbis; *Per os Christus ingreditur, cum SS. corpus accipitur.* Non attingam Cyrillum, (a) Non Leonem, (b) Non Cyprianum, (c) Non Tertullianum, (d) Non Irenæum, (e) Non denique Gregorium. (f) Peccant autem Orthodoxi communicantes, non minus admirabile quàm venerabile Eucharistiæ sacramentum non manu sed ore, dispensantis è manu accipiendo. Non peccant: Libertati enim Ecclesiæ modus & *δύσεως & λήψεως* relictus est. Liberum est, an pastor panem ori communicantis immittat, poculumque ori ipsius admoveat; An verò manibus communicantium tractandum dari debeat. Comprobat id ipsum Lutherus, (g) *Libertatem cognoscamus & servemus, scribens; ut licitum sit, sacramentum Cœnæ vel manibus vel ore accipere; ita tamen, ut privatus, non quod libeat, sed quod deceat, faceret.* Agnoscit & hoc ipse Beza, (h) *ipsa sumptio, inquit, non a modo sumendi præscribitur.* Sic ergò nec contra formam SS. Cœnæ, actionis nimirum, verbo Dei, circa materiam hujus sacramenti determinatæ qualitatem, quicquam admittunt Orthodoxi, quamobrem meritò ab adversariis sacramentariis malè audiant. *146 &*

lib. 4. Dialog. c. 58. (g) N. de capt. Babylon. (h) Epist. 2. ad Th. Titium.

Joh. 6. v. 48. Manducatio sacramentalis & oralis. 1. Cor. 11. v. 29. Chrysof. homil. 29. in 2. Cor. Aug. ep. 118 Theop. in 2. Corint. 13. a. lib. 10. in Joh. c. 13. p. 500. b. Serm. 4. de quadagesim. c. Serm. de lapsis pag. 225. d. de resurr. carnis c. 8. p. 317. e. lib. 4. c. 34. & l. 5. c. 4. p. 318. f. Hom. 22. pasch. col. 146 &

4. *Finis s. utilitas.*

1. *Respectu Dei.*

2. *Respectu communicantium.*

3. *Respectu proximi.*

In dilectione.

audiant. Videamus postremo finem quoque ejus & utilitatem, an forte de eo minus recte sentiant, statuunt, doceant. Finis autem s. utilitas SS. Cœnæ varia quidem est, & in triplici existens differentiâ, ita, ut alia Deum, alia communicantem ipsum, alia denique proximum spectet; in neutram tamen illarum Orthodoxos impingere certum est. Num n. propterea vituperandi, culpandi, taxandi? quod finem SS. Cœnæ respectu Dei consideratum, statuunt, universis gratiarum pro beneficiis à Deo acceptis actionem, quæ consistit in agnitione & confessione nostræ miseriæ, ac celebratione divinæ misericordiæ; in nostrâ item obedientiâ, quâ nos mandata Dei, hoc de sacramento pie usurpando, obedire ostendamus, crucem nostram, exemplo Magistri nostri, patienter & ferre & laturos declaremus, publicos Christianorum cœtus, quorum vinculum & nervus S. Cœnæ est celebratio, & conservare & conservaturos indigemus, nostram quoque professionem, vitæ integritate, justitiâ & honestate, & ornare & ornatos demonstramus. Aut ideone reprehendendi, expellendi, aquâ & igni eis interdendum? quod finem cœnæ Dominicæ respectu communicantium, doceant, omnium Christi beneficiorum applicationem, peccatorum remissionem, justitiæ & vitæ æternæ consecutionem, fidei obsecrationem, confirmationem, in corpus Christi, ut sint caro de carne ejus, & os de ossibus ejus, insitionem, implantationem, Christi in eis inhabitationem, resurrectionis demum ad vitam æternam tesseram sive testificationem. Aut tandem, eâ de causâ ense, rotâ, ponto, vel fune, vel igne necandi? quod finem SS. Cœnæ respectu proximi consistere dicant, tum in confessione, tum in dilectione. In confessione quidem, ut fateamur, approbatam à nobis doctrinam, quæ publicè sonat in Ecclesiâ Evangelicam, nosque agnita peccata nostra serio dolere, & remissionem eorum querere in obedientiâ & morte Christi, cujus meritum in S. Cœnâ nobis offertur, applicatur, obsecratur, ut Deo & proximo per peccata à nobis offenso reconciliemur. In dilectione autem, ut testemur proximo sua nos delicta, sicut Deus nostra nobis remittit peccata, ex animo condonare, pauperes & egenos velle juvare

juvare, eosque fratres, & mystici membra corporis, cuius caput, Christus est, reputare, honorare, & summatim, in omnibus charitatis operibus aut officiis sedulo laborare. Quis per Deum immortalem! eam ob rem eos vituperaret, culparet, taxaret? quin commendaret, laudaret, celebraret? Quis reprehenderet, expelleret aqua & igni eis interdiceret? quin extolleret, lubens susciperet, foveret? Quis ense, rota, ponto, vel fune vel igne necaret? quin defenderet potius, ac umbone suo protegeret? Quia nihil impium, nihil blasphemum, nihil a verbis institutionis & S. Scriptura alienum, sic sentientes, corde credentes & ore confitentes, sentiunt, credunt, confitentur. Satis enim manifeste, finis SS. Coenae respectu Dei consideratus, gratiarum videlicet actio, pro universis a Deo acceptis beneficiis, in Coenae Dominicae verbis exprimitur, cum Dominus noster Jesus Christus Hoc facere, coenam nimirum, praescripta a se ratione, uti, in sui commemorationem, praecipit. Quae commemoratio, non absolvitur consideratione beneficiorum praeteritorum, veluti est singulariter mirabile & mirabiliter singulare praestitum a Christo passo, crucifixo, mortuo, sepulto, resuscitato, inque caelos sublato, opus redemptionis totius humani generis; Neque contemplatione bonorum praesentium, puta foederis gratiae, in quo omnia sua beneficia Christus nobis applicat, cui incorporati, cuius & membra sumus, paulo secus, ut palmites vitis, qui nos portat, sanctificat, vivificat, salvificat, nos in illo & ille in nobis habitat, juxta illud Salvatoris, qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, manet in me, & ego in ipso; Nec non Hilarii: Hec accepta & hausta efficiunt, ut & nos in Christo, & Christus in nobis sit; Non etiam pensitatione bonorum futurorum, nostra nempe corpora vivifici & salvifici corporis Christi participia facta, virtute resuscitati corporis Christi, in sepulcro non mansura, sed a mortuis resurrectura, & conformia Christi glorificato corpori futura: Accedat oportet gratiarum actio, ut scilicet, velut Magister ac Dominus noster, accepto pane & calice, gratias egit; nos etiam exemplo suo, salutari calice accepto, nomen Domini depradicemus; Unde sacramento huic longe dignissimo sanctissimo, divinissimo, nomen sacrificii Eucharistici impostum, secundum illud Psalmista:

Commemoratio
 Christi in
 quibus consistat.

Joh. 15. v. 4.
 Joh. 6.
 v. 86.

Hilarii: Hilar. l. 8.
 de Trin.

Psal. 116.
 v. 13.

C

mista:

Ps. 50. v. 23. *mistæ: Sacrificans laudem honorificabit me, & ostendam illi salutem Dei.* Quod sacrificium laudis, non ore tantum, sed & corde, non dictis solum sed factis etiam fieri debet. Non enim gratiarum dictationem, ut inquit Bernhardus, sed actionem, requirit à nobis Dominus Deus noster. Non minus claris, perspicuis, rotundis, Cœnæ Dominicæ finis respectu communicantium consideratus, proponitur in institutione, verbis, dicente Domino: *Quod pro vobis datur; Qui pro vobis effunditur, in remissionem peccatorum.* Quibus verbis, fines & fructus universi, communicantes ipsos spectantes, comprehenduntur; ubi n. remissio peccatorum est, ut rectissime D. Lutherus, *ibi est & vita & justitia*, atq; sic quicquid à quoquam desiderari optative potest. De fine porro SS. Cœnæ respectu proximi considerato, nulla quidem in institutione certa, clara, & perspicua reperiuntur verba, per bonam tamen consequentiam, nullo exinde negotio is elici potest. Tacebo passim omnibus in libris tum Prophetis, tum Apostolicis, & confessionem ejusque requisita, & proximi dilectionem commendari, inculcari.

Luth. in
Catech.
min.

II. Heterodoxorum Calvinianorum sententia falsitas, eorumq; argumentorum futilitas. Actum hæcenus Auditores & dictum, de sententiæ Orthodoxorum, confessioni Augustinæ *ἡνωτικῆς* sic dictæ addictorum, in articulo de SS. Cœnâ veritate; Nunc doctrinæ Heterodoxorum & Calvinistarum quidem, eodem de articulo falsitatem, ex nonnullorum illorum argumentorum futilitate, breviter demonstrabo; Unicum enim tantum argumentum (ne in immensum excrescat oratio) contra singulam SS. Cœnæ causam allegabo; allegatum refutabo, reliqua æquè, ne futiliora dicam, futilia, vestro omniumq; sano rectè judicantium judicio commendabo. Quod verò omnium est primum, præcipuum & summum, crimen læsæ majestatis divinæ committunt nostri fratres adulterini, efficientem sive autorem sacratissimæ cœnæ impugnando, certo loco eum alligando, omnipotentiam ejus negando, ineptè prorsus & inscitè argumentando; *Impossibile est Christum corpore suo verè in Cœnâ SS. præsentem esse, cum ad dextram Dei Patris sedeat.* Nesciunt nimirum aut certè scire nolunt, quid sit, & dextra Dei, & sedere ad dextram Dei. Est autem dextra Dei sensu *ἀνθερωποπαθητικῶ* dicta, non nisi potentia, majestas & gloria divina.

a. Contra
Eff. s. in-
stitut. Ma-
jestatem.

Bullin-

Bullingerus is qui supra, per dextram Dei certum aliquem in cœlis lo- Bulling. in
 cum denotari, ex eo pugnat; quia scriptura asserat, Christum à tract. de
 Deo ad dextram suam constitutum in cœlestibus; (a) Sedere ad verbis Do-
 dextram majestatis ejus in excelsis: (b) Esse sursum in cœlis ad mini, in
 dextram Dei: (c) Et inde iterum venturum esse. (d) Minus verò domo pa-
 cerebri habet, quàm cimex sanguinis. Nam, dextram quidem tris mei.
 Dei in cœlis esse, non negârimus, allegatis id docentibus testi- a. Eph. 1.
 moniis: sed hoc pernegamus, solùm in cœlis, & certum quidem v.20.
 aliquem cœli locum esse, edifferente id secundùm scripturam b. Hebr. 1.
 Luthero; (e) Dextera Dei, dicendo, non est locus aliquis, neq; est in v.3.
 loco aliquid: sed est ipsa omnipotentia, ac majestatis divinæ gloria, quæ c. Coloss. 3.
 cum nulli loco insit, nusquam tamen excluditur, quippe rerum omnium non v. 1.
 conditrix tantum sed & conservatrix; ac proinde creaturis omnibus in- d. Symbol.
 comparabiliter præstantior; ita ut cum in minimo grano tota sit, tanta Apostol.
 tamen ejus sit majestas, ut ne mille quidem mundi, eam capere & inclu- e. Luth. in
 dere possint. Quo quidem pacto, ut de suo hoc mihi Damasce- lib. contra
 nus largiatur, (f) quo, inquam, pacto, is qui incircumscriptus est, lo- cœlestes
 calem dextram habeat? localis enim dextra ac sinistra eorum existunt, Prophetas.
 qui circumscribuntur. Ubi cunq; Deus est, ibi dextra Dei est: f. Damasc.
 Deus verò cœlum & terram implet. Necessariò itaque sequitur, de- lib. 4. c. 2.
 xtram quoque Dei cœlum & terram implere, nec in cœlo solùm Jerem. 23.
 esse. Et, qui quæso dextra Dei in certo aliquo cœli esset loco? v. 24.
 cum ab eâdem, in extremis etiam maris sese David abscondere Psal. 139.
 non potuerit. Quis Christus in certo duntaxat cœli loco ad de- v. 9. 10.
 xtram Dei federet? cum supra omnes cœlos ascenderit, cœlis Eph. 4. v. 10
 excelsior factus sit. Testimonia adducta, non in excelsis sub- Hebr. 7.
 limitatem, sed gloriæ & majestatis divinæ denotant celsitudi- v. 26.
 nem; Elevationem scilicet ad confessum paternæ majestatis, ubi nunc Primas. in
 sedet (Christus) in plenitudine honoris & gloriæ, exponente Prima- c. 7. Epist.
 sio. Thronus enim Dei, nomen dignitatis est, Basilio, thronus majesta- ad Hebr.
 tis, æternæ Dominationis, Epiphanio attestante; qui dicitur esse in Basil. lib. 1.
 cœlis, quoniam majestas & gloria ista, in cœlis nobis manifesta- cont. Eu-
 bitur. Non rediturus à dextrâ DEI Christus ad judicium. nom.
 Scriptura siquidem planè id ignorat, dum eum non solùm in Johan. 17.
 sempiternum ad dextram Dei sedere, sed & rediturum ad judi- v. 14.
 cium,

Hebr. 10. cium, vel maximè in dextra virtutis Dei sessurum asserit. De
v. 12. cœlo autem visibiliter rediturus: *Inde (è cœlis) expectamus Sal-*
Matth. 25. *vatorem Dominum nostrum Jesum Christum.* Proinde, cùm vocula
v. 31. & 26. inde, in Symbolo Apostolico expressa, non ad dextram Dei Pa-
v. 64. tris, sed ad cœlum referenda, quæ ex ea certa cœli sedes infe-
Act. 1. v. 11. renda? Sedere etiam ad dextram Dei, æquè ut ipsam Dei dex-
1. Thess. 4. tram, sinistrè intelligunt Calviniani. Sedere ad dextram Dei
v. 16. aliud nihil est, quàm infinità ac increatà potentiã, virtute & ma-
Philip. 3. jestate divinã, omnes creaturas & manuum Dei opera, poten-
v. 30. ter gubernare, regere. Quæ dominandi potestas, sessione com-
Psa. 47. v. 9. paratur exinde, quod Reges, Magnates, Judices, & Imperan-
a. Psa. 110. tes alii, sui partes officii, plerumque sedendo obeant: quo no-
v. 1. 2. mine, Dei ipsius regimen super gentes, sessione super sedem
b. Lu. 1. v. 32 sanctam exprimitur. Explicat hæc ipsa, hunc ipsum in modum,
c. 1. Pet. 3. scriptura sacra: Declarat ita David: (a) Declarat ita Archangelus
v. 22. Gabriel: (b) Declarat ita Petrus: (c) Declarat ita Autor Epistolæ ad
d. Heb. 1. v. 3 Hebræos: (d) Declarat ita Johannes in Apocalypsi: (e) Declarat
v. 8. 9. deniq; ita Augustana Confessio: (f) *Ascendit ad cœlos, sonans, ut se-*
e. Apoc. 12. *deat ad dextram Dei, i. e. perpetuò regnet ac dominetur omnibus creatu-*
v. 13. *ris.* Sic ergò sedere ad dextram Dei idem est, ac *æqualem honorem,*
f. A. C. Art. 3 *gloriam & potentiam cum Deo habere,* exponente Basilio: *Sempiter-*
Calv. in *num imperium & Dominium universorum occupare,* exponente Theo-
cap. 21. *doreto: Habitare in plenitudine honoris, gloriæ & majestatis divine,*
Matth. *exponente Primasio. Calvinus, ita Christum sedere ad dextram Pa-*
Gen. 41. *tris asserit, ut proximum à Patre gloriæ & dignitatis gradum habeat,*
v. 40. *tanquam Dei vicarius: Cujus ductum sequuntur gregarii alii, &*
1. Reg. 2. *exemplo Josephi, proximum à Pharaone locum in Ægypto ob-*
v. 7. *tinentis: Itemque Bathsabæ ad dextram Salomonis, pro-*
Heb. 8. v. 2. *ximo scilicet honoris loco à Salomone collocatæ, comprobant.*
Luc. 22. *At, Dominari in medio inimicorum, in cœlo & in terra, & in*
v. 69. *mari super omnia manuum Dei opera, super omne quod nomi-*
Apoc. 3. *nari potest, qui proximus gloriæ gradus à Patre? quæ potentia*
v. 21. *longè maxima, sed tamen limitata ac finita? non verò verè di-*
vina & infinita esset? Annon dextra Dei ipsa virtus Dei? quæ
ergo proxima à virtute Dei? Annon Christus in ipso throno ma-
jestatis,

jestatis, virtutis Dei in cœlis sedet? qui ergo in proximo gradu,
 & quidem ut vicarius Dei sederet? Pro nobis idcirco, non ve-
 rò contra nos est illatum à juratis gloriæ majestatis Christi im-
 pugnatoribus, Christum sedere ad dextram Dei: Ergò in cœnâ
 adesse minimè posse. Imò quia Christus sedet ad dextram Dei,
 maximè in cœnâ verè ac realiter præsens est; quod diduci pos-
 set latius, explicari planius, demonstrari pleniùs; sed ad argu-
 mentum, contra materiam SS. Cœnæ, à Calvinianis formatum
 propero, quod tale est: *Nudum tantum panem & vinum, non in,*
eum, sub pane & vino, corpus & sanguinem Christi verum, manducari,
omnem extra dubitationis positum aleam: Non enim omnes manducan-
tes panem & bibentes vinum Eucharisticum, remissionis peccatorum, ju-
stitiæ, & vitæ æternæ fiunt participes, quod sanè fieret, si unâ cum pane
& vino, corpus & sanguinem Christi manducarent & biberent: Omnis
siquidem carnem Christi comedens, & sanguinem ejus bibens, vitam ha-
bet æternam, ipso dicente, confitente, testimonium perhibente Christo.
 Verùm enim verò, errant Seraphici illi (si diis placet) doctores,
 nescientes scripturam; aliâ videlicet de manducatione & bibi-
 tione Dominum agere Johannis sexto, spirituali nimirum:
 Aliam item esse illam, quæ institutâ S. Cœnâ communicantibus
 mandata, sacramentalem intellige: Quarum illa, absque ex-
 terno fit medio: Hæc mediante pane & vino: Illa fructuosa
 semper est: Hæc sine illâ fructuosa esse nequit: Illa non nisi sa-
 lutaris est: Hæc ad judicium sumi potest: Illa Christum quo ad
 beneficia & fructus, qui fide apprehenduntur: Hæc corpus &
 sanguinem Christi quo ad substantiam respicit: Illa omnium
 est temporum, omnibus item Christianis præcisè ad salutem ne-
 cessaria: Hæc contra neque omnium est temporum, neque
 omnibus præcisè ad salutem necessaria. Quod verò corpus &
 sanguis Christi sacramentaliter ab aliquibus acceptus, non
 vitam sed mortem potiùs operetur, vitio nequaquam fit rerum
 sumptarum, sed sumentium personarum, indignè nimirum man-
 ducantium. Non enim naturâ suâ tantummodo mala, sed etiam
 optima, ab utentibus in perniciem cedunt: de quo hunc in mo-
 dum Augustinus: *Idem odor erat de quo Apostolus dicit, Christi bonus*

2. Contra
 Materiam
 integritatem.

Johan. 6.
 v. 54.

Aug. lib.
 3. de Bap-
 tismo con-
 tra Donat.
 odor c. 13. circa
 finem.

*odor sumus Deo, in omni loco, & tamen in iis, qui salvi fiunt, inquit, & in iis qui pereunt, aliis quidem odor vitæ in vitam, aliis autem odor mortis in mortem. Quod etsi de alia re dixit, ad hoc ego posui, ut intelligatur, aliquod bonum, non solum vitam posse operari bene utentibus, sed etiam mortem male utentibus. Explanat, declarat, illustrat id ipsum exemplo Simonis Magi & Judæ proditoris: Judas proditor, inquit, bonum Christi corpus, & Simon Magus, bonum Christi Baptisma percepit: sed quia bono bene non sunt usi, mali male utendo sunt delati. Vitio ergo communicantium, damnum in sacratissimo hoc sacramento oritur. Quemadmodum & in deserto, Mannæ manducatio, quibusdam exitialis fuit: de qua Isidorus: *Quidam in deserto, ajens, eandem escam spiritualiter manducavere & tamen mortui sunt: Ita & nunc in Ecclesia, quibusdam corpus Domini est vita, quibusdam verò est pœna & supplicium peccati. Corpus Domini sine dubio est vita illis, quibus Christus est vita: illis verò est mors, qui per culpam & ignorantiam atq; negligentiam, membra sunt diaboli. Tali- bus, salutaris in Cœna Domini cibus, salutaris esse non potest, attestante Origene: *Patiuntur n. hoc, quod febricitantes pati solent, cum sanos cibos sumunt, sibi metipsis inferentes exitium. Agnovit, confirmavit, corroboravit & id Chrysostomus, Quemadmodum cibus, dicendo, cum sit nutritivus, si à crudo sumatur, omnia perdit & corrumpit, & fit morbi causa: ita scilicet & tremenda mysteria. Item: Sicut corporalis cibus, scribendo, cum ventrem invenerit, adversis hu- moribus occupatum, amplius lædit & magis nocet, & nullum præstat au- xilium: ita iste spiritualis cibus, si aliquem reperit malignitate pollutum, magis eum perdit, non suo sed accipientis vitio. Formam Cœnæ Do- minicæ contra quod inferunt sacramentarii, & contra sacra- mentalem imprimis manducationem & bibitionem, eam nimi- rum Capernaiticam esse, calumniosum est & falsum. Toto namque (quod ajunt) cœlo à se invicem distant. Capernaitica quia carnis Christi manducatio, immediatè fit, & naturaliter; sacramentalis autem mediante pane, & mysticè: quatenus sci- licet caro Christi, divino pani unita est verbo, cœlesti, mystico & incomprehensibili modo. (a) Lutherum concernens qui eam corporalem nominat manducationem, sciendum non fieri id,***

*Orig. in
Psal. 37.
Chrysost.
hom. 61. ad
popul. An-
tioch.
Idem hom.
de prodit:
Jude.
3. Contra
formam sive
actionis,
verbo Dei,
circa ma-
teriam hu-
jus sacra-
menti de-
terminata
qualitatè.
a. Luth. in
Cat. min.*

ad de-

ad denotandum manducationis modum, sed, tum ad subjecti veritatem significandam, quod scilicet ipsum corpus Christi verum, non signum & figura ejus tantum, comedatur; tum ad instrumentum declarandum, quod ore fiat corporis non cordis, i. e. fide tantum juxta Christi verbum *Edite*. Iniquum, perversum, impium denique statuit Calvinus cum asseclis suis, finibus, fructibus sive utilitatibus SS. Cœnæ derogantibus; *Sacramenta in genere tam abesse, ut gratiam conferant, ut ne afferant quidem affirmando: Inscitiam esse indignam Christi servis, nescire quod per Evangelium & sacramenta nos salvari credamus, sed per unum Jesum Christum, clamitando: In regeneratione hominis, propter quam dicat Apostolus, nos esse Dei opus, valde falli, & in Deum ipsum injurios esse, qui aut hominibus, per quorum os loquitur, vel ipsi externo Dei verbo, vel sacramentalibus signis, Deum existimet vel tantillum, divinæ illius sue virtutis, hominibus renovandis & eternâ vitâ in Christo servandis attribueret, calumniando.* Quibus præter auream illam D. Lutheri, quinque articulis sat firmis, validis, ponderosis, confectam institutionis est verbis catenam: *Verba Christi complectuntur panem & calicem sacramenti; panis & calix complectuntur corpus & sanguinem Christi; corpus & sanguis Christi complectuntur N. Testamentum; Novum Testamentum complectitur remissionem peccatorum; Remissio peccatorum complectitur vitam eternam;* Regerimus, ob oculus statuimus, accuratâ judicii lance pensiculandum proponimus: Nos proprium ipsius filii Dei corpus, in mortem pro nobis traditum, & sanguinem ipsius proprium, crucis in ara nostris pro peccatis effusum, S. in cœnâ accipere, unde cognoscere quivis omni absque difficultate possit, omnia, corporis sui traditione, & sanguinis sui effusione, quæcunq̃ promeruerit Christus, nobis, salutarî hujus in sacramenti usu, applicari, conferri, obsignari: Ad stabiliendam etiam hanc sententiam, Patrum plurimorum, nec non aliorum rectè docentium testimonia adduci posse: Chrysofomi videlicet, S. Cœnam *caput bonorum omnium appellantis; Ambrosii, Medicinam spiritualem vecantis: Cypriani, Panis & calix, dicentis, benedictione solenni sacratus, ad totius hominis vitam salutemque profuit, simul medicamentum & holocaustum ad sanandas infirmitates & purgandas iniquitates existens;*

4. *Contra finem sive utilitatē. Zvingli. in confess. sua ad Carl. V. Anno. 1530. Gryneus in pref. Theorem. Theol. ad Joach. à Berga. Beza in 2. part. resp. ad colloq.*

Mompelgart: p. 116 Aurea Lutheri catena.

Chrysof. hom. 83. in Matth. Ambros. in I. Cor. 11. Cypr. serm. de cœna nō longè à principio.

Dama.

Damasceni *ἡ συνάθεσις* multiplicem Eucharistiæ fructum describentis, & quod ad nostram substantiam, agentis, & conservationē tendat, incommodum quodvis propulset, eamq; vim exerceat, ut immundiciem omnem abstergat, omnem labem exurat, omnes morbos & calumitates tollat, nosq; Christo, h. e. spiritui & corpori ipsius arctissime uniat, imò nos nobis ipsis etiam majore nexu societ, unde *μετάληψις*, quod participes reddamur divinitatis Jesu, & *κοινωνία*, ob illam fidelium inter se & cum Christo unionem, rectissime appelletur, & sit delibatio vel *ἀπαρχή* initium futuri panis, qui in altero seculo nobis apponetur. Chemnitii item viri incomparabilis, Theologi magni nominis, hunc in modum, Quia in Eucharistiâ, scribentis, accipimus illud Christi corpus, quod pro nobis traditum est, & sanguinem Novi Testamenti, qui in remissionem peccatorum effusus est, quis neget credentes ibi percipere thesaurum omnium beneficiorum Christi? accipiunt enim illud in quo peccata remittuntur, in quo mors aboletur, in quo vita nobis communicatur, quo nos sibi Christus tanquam membra adjungit. Plurimos libens prætereo alios: Atq; ne Auditores omnium ordinum præstantissimi, diutius vos detinere, favoreque & benevolentiam vestram in audiendo abuti videar, orationi finem impono, nec paucissima quæq; addo, præter hymnum Thomæ Aquinatis, canentis, peitentis, dicentis:

Adoro te devotè latens Deitas,	In te spem habere, te diligere.
Quæ sub his figuris verè latitas:	O memoriale mortis Domini,
Tibi se cor meum totum subjicit,	Panis verus vitam præstans homini:
Quia te contemplans totum deficit:	Præsta meæ menti de te vivere,
Visus, gustus, tactus in te fallitur,	Atq; illi semper dulce sapere.
Sed auditu solo tuto in te creditur.	Pie Pellicane Jesu Domine,
Credo quicquid dixit Dei filius:	Me immundū munda tuo sanguine;
Verbo Veritatis nihil veriùs:	Cujus una stilla salvum facere
In cruce latebat sola Deitas	Totum mundum possit omni scelere.
Sed hic latet simul & humanitas:	Jesu pie quem velatum aspicio,
Utrūq; tamen verè credēs, ac confi-	Quando fiet illud quod jam sitio;
Peto, quod petivit latro pœnitēs (dēs	Ut te revelatâ cernens facie
Plagas sicut Thomas non intueor.	Visu sim beatus tuæ gloriæ.
Fac me tibi semper magis credere,	AMEN.

D I X I.

94 A 7380

ULB Halle
004 073 428

3

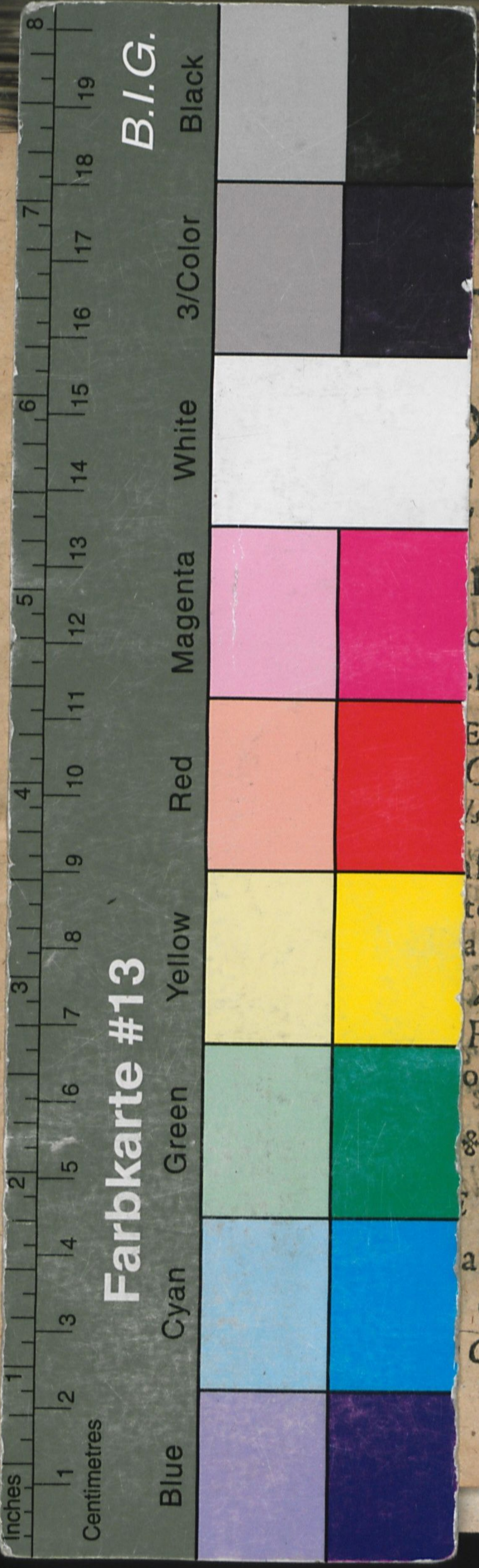

71 DA 17
Juni 1899

71

TIO
TENTIA
VICULO
OMINI
NA,
m, Confessioni
c dictæ, addictorum,
râ,
ET
Calvinianorum,
sâ,
si Academia, & Collegii
torio majori die 10. Augusti
abita
ab
HERTO Stolp, Pom,
og. Studio.

BERGÆ
aphicâ Augusti Boreck.
CHRISTIANÆ
C. XXV.

